

II. A hitoktatás mai helyzetelemzése

1. A hitoktatás értelmezése

Amint az előző fejezet – a hitoktatás történelmi áttekintése – mutatja, több száz éven át egyértelműen kifejeződött a hitoktatás tárgyköre, hiszen a hit tanításához tartozó katekétikai ismeretek elsajátítása, a keresztény értékek gyakorlati alkalmazása, és az ehhez kapcsolódó erkölcsstan, morális kérdések szoros egységet alkotnak. Nem merült fel kérdésként, hogy például az igazmondás erénye hitbeli, vallási, vagy erkölcsi elkötelezettségből fakad. Elválaszthatatlan egységük az emberi magatartáshoz tartozó természetes alapot jelenti.

Történelmi ismereteink megláttatják velünk az erkölcsstan és a hittan szétválását, mely nem azt jelenti, hogy a hitoktatás kizárta köréből az erkölcsstant, hanem az erkölcsöt korunk a több száz évvel ezelőtti gyökerek alapján hit nélkül (valláserkölcstől) is „képes” értelmezni. (Áttekintés az I.1. A hitoktatás történelmi áttekintése című fejezetben).

Ismerjük az erkölcsstan oktatásáról folytatott viták több éves, ma sem megpihent hullámain. (Már az bizonyos szinten értéknek tekinthető, hogy 1989-től hazánkban az erkölcsös életre nevelés kérdése egyáltalán szóban forgó kérdéssé vált.)

Mit nevezünk ma hitoktatásnak? Kizárólag katekétikai (hittani) ismeretek elsajátítását? Vagy keresztény értékek gyakorlati alkalmazását? Erkölcsi és morális kérdések kifejtését? Vagy esetleg többirányú megközelítés jelent?

Magyar Katekétikai Direktórium 2000.

„A katekézis fő feladatai: a hit megismertetése, a liturgikus nevelés, az erkölcsi nevelés, az imádságra nevelés, a közösségi életre nevelés, beavatás a missziós küldetésbe.”

Egyházi Törvénykönyv

795.kánon: Mivel az egyházi nevelésnek a teljes emberi személy alakítására kell törekednie, mégpedig az ember végső céljára és a társadalmak közjává való tekintettel, a gyermekeket és a fiatalokat úgy kell kiművelni, hogy fizikai, erkölcsi és szellemi képességeiket harmonikusan tudják kibontakoztatni, elsajátítsák a teljesebb felelősségérzetet, megtanuljanak helyesen élni a szabadsággal, és tevékenyen részt tudjanak venni a társadalmi életben.

A katekézis (hittan) feladatainak körvonalazásából is nyilvánvalóvá válik, hogy a hit és erkölcs, az ismeret és a gyakorlati élet egysége meghatározza a hitoktatást, elválaszthatatlan egységet alkot és így értelmezi fogalmát, feladatát. Csak ez a több dimenziós megközelítés vezethet pozitív eredményekhez.

A hitoktatás teljes körű ellátása elsősorban az **egyházi iskolákban** valósulhat meg, mert ott van lehetőség és alkalom a tanítás és keresztyén nevelés komplex egységének kiépítéséhez. A hittanórákat, mely hittani ismeretszerzésre szolgál kiegészíti az iskolai élet liturgikus háttere, vagyis az ünnepkörök gyakorlati megélése, és kiemelt jelentőségű, hogy a nevelés hangvételt a keresztyén értékrend határozza meg, mely abban is megnyilvánul, hogy a különböző magatartásformák keresztyén erkölcsi szempontból kerülnek értékelésre.

Ennél sokkal nehezebb kérdés a **nem egyházi fenntartású iskolákban** folyó hitoktatás feladatellátásának módja. Az iskolák biztosítják a hittanóra lehetőségét, így az ismeretátadás útja megnyílt. Az egyházi ünnepek gyakorlati megélése azonban már nehézségekbe ütközik, mert az iskola és a templom a legtöbb esetben igen távol esik egymástól, a gyerekek egyedül nem tudnak elmenni az ünnep alkalmából – szüleikre pedig általában nem jellemző az egyházi ünnepekhez való ragaszkodás).

Az erkölcsi nevelés is bizonyos mértékig megvalósítható, de mivel a hittannal töltött idő igen kevés (heti egy alkalom), így a gyerekeknek nyújtható segítség lehetősége is korlátozott, értékrendjüknek keresztyén jellegű alakítása szinte csepp a tengerben.

Erkölcsi nevelés és hittan: Annak az útját kell keresnünk, hogy milyen együttműködési lehetőségeket tudunk kiépíteni a jövő nemzedék felneveléséért.

- a) Együttműködést kell keresnünk a szülőkkel, hiszen gyermekeik nevelését elsősorban az ő irányultságuk határozza meg.

Egyházi Törvénykönyv

774. kán. 2. §: **Leginkább a szülők kötelessége**, hogy szóval és példával neveljék gyermekeiket a hitre és a keresztyén élet gyakorlatára...

774.kán. 1. §: A hitoktatás gondja a törvényes egyházi hatóság irányítása alatt **az egyház minden tagjára tartozik**, kire-kire a maga területén.

- b) Együttműködést kell keresnünk az iskolával, hogy közös erővel segíthessük őt a felnőtté válás útjai közül megtalálni a legjobbat, hogy az értékes emberi élet alapjait együtt segítsünk lerakni mindegyikük számára.

- c) És keresnünk kell az útját annak, hogy a gyerekek, fiatalok értelmi, érzelmi, személyiségi növekedéséhez milyen egyéb kiegészítő lehetőségeket tudunk feltárni alkalmi vagy rendszeres jelleggel, esetleg intézményi háttérrel. Gondolok itt a hittanos táborokra, a közösségi rendezvényekre, az egyházi közösségi épületek ezirányú kihasználására.

Célunk az értékes ember nevelése: „Növekedjen bölcsességben, korban és kedvességben Isten és emberek előtt”. Ennek a célnak érdekében kell megtalálnunk a közös hangot szülőknek, tanároknak és hitoktatóknak.

A hitoktatás (katekézis) “a gyermekek, fiatalok és felnőttek olyan hitre való nevelése, amely leginkább a keresztény tanítás rendszeres átadásában történik azzal a céllal, hogy a hívőket bevezessék a keresztény élet egészébe.” (PM II, 181)

Egyházi Törvénykönyv

794. kán.: A nevelés feladata és joga különösképpen megilleti az egyházat, mert isteni küldetése van arra, hogy az embereket a keresztény élet teljességének elérésére segítse.

A mindennapok fűszere: Az osztály sorakozik az iskola épülete mellett. A második osztályos Petike, ki tudja miért (és sajnos mondhatnám, kit érdekel, hogy miért), de lázadó erővel megrángatja a mellette álló fiú ruháját. „Ejnye fiam, hogy viselkedhetsz így, mikor mindjárt hittanóra mész!”- reagál zord, „leteremtő” hangon a tanító néni. Felmerül bennem a kérdés: Petike most miért szégyelli magát? Mert verekszik, vagy mert hittanóra jár? Lehet, hogy Zoli pofonja jogos (vagy elfogadható), mert nem hittanos?